

PROTOKOLL FRA STYREMØTE I SAMFUNNSVITERNE 6. april 2016

Tid:	6. april kl. 10.00-16.00
Sted:	Juristenes hus, Oslo
Styremedlemmer:	Merete Nilsson, konstituert leder (deltok ikke under sak 28) Margot Vågdal Vidar Anderssen Frode Svartvatn Anne Karine Wilson (ledet diskusjonen under sak 28) Sofie Hove Stene (deltok ikke under sak 20 og 21) Marius Knagenhjelm Torill Monstad (deltok ikke under sak 20 og 21)
Varamedlemmer:	Lars Hovland
Studentobservatør:	Johan Løkken (t.o.m. sak 24)
Forfall:	
Sekretariatet:	Gunn Elisabeth Myhren, generalsekretær (deltok ikke under sak 28) Torun Høgvold Enstad, referent Elisabeth Østreng, sekretariatet (f.o.m. sak 22) Jorunn Dahl Nordgård, sekretariatet (sak 25 og 28) Lilja Mosesdottir, sekretariatet (sak 29) Cato Brøgger Langfeldt, sekretariatet (revisors gj.gang) Jasmina Pasic, sekretariatet (revisors gj.gang)

Sak 20/16	Godkjenning av innkalling og dagsorden
Innstilling:	Innkalling og dagsorden godkjennes.
Debatt:	Merete Nilsson innledet. Behandling av sak 30-16 Orienteringssaker flyttes opp til mellom sak 22-16 og 23-16. Saker vedrørende landsmøtet omtales under orienteringer.
Votering:	Enstemmig vedtatt.
Vedtak:	Innkalling og dagsorden godkjennes.
Sak 21/16	Godkjenning av protokoller
Innstilling:	Hovedstyret godkjenner protokoll fra hovedstyrets møte 10. mars 2016. Hovedstyret godkjenner B-protokoll fra hovedstyrets e-postgodkjenning av tariffkrav 2016, 14.-15. mars 2016.

Debatt: Merete Nilsson innledet.

Votering: Enstemmig vedtatt.

Vedtak: Hovedstyret godkjenner protokoll fra hovedstyrets møte 10. mars 2016. Hovedstyret godkjenner B-protokoll fra hovedstyrets e-postgodkjenning av tariffkrav 2016, 14.-15. mars 2016.

Gjennomgang med revisor, Alpha Revisjon AS:

Statsautorisert revisor Oddvar Flå og revisor Tariq Qureshi gikk gjennom regnskapet for 2015, herunder særskilt investeringen i nye datasystemer i sekretariatet, generalsekretærens pensjonsavtale, samt internkontrollrutiner.

Sak 22/16 Gjennomgang av arbeidet med Samfunnsviternes verdikommunikasjon

Innstilling: Hovedstyret tar gjennomgangen av arbeidet med Samfunnsviternes verdikommunikasjon til orientering.

Debatt: Generalsekretæren innledet i saken. Henning Cook og Kjetil Ekkeren i Lippestad Kommunikasjon AS innledet om arbeidet med Samfunnsviternes verdikommunikasjon.

Hovedstyret diskuterte foreslåtte verdikommunikasjon, og understreket at verdikommunikasjon må bygge på vedtatte verdier. Hovedstyret diskuterte videre nytten av å utarbeide et årshjul for kommunikasjon.

Omforent endringsforslag:

Hovedstyret ønsker at generalsekretæren legger fram en vedtakssak for styret i neste møte hvor de fremlagte verdiene tydeliggjøres. Hovedstyret ønsker en vurdering av hvorvidt saken bør legges fram for landsmøtet.

Votering: Omforent endringsforslag enstemmig vedtatt.

Vedtak: Hovedstyret ønsker at generalsekretæren legger fram en vedtakssak for styret i neste møte hvor de fremlagte verdiene tydeliggjøres. Hovedstyret ønsker en vurdering av hvorvidt saken bør legges fram for landsmøtet.

Sak 23/16 Resultatregnskap og balanse 2015

Innstilling: Hovedstyret vedtar at overskuddet på kr 636 019 disponeres på følgende måte:

- Kr. 518 830 overføres foreningens formålskapital
- Kr. 117 189 overføres foreningens fond i henhold til fondenes vedtekter

Debatt: Gunn Elisabeth Myhren innledet. Debatt. Lars Hovland bemerket at resultat på postene "Lokale tildelinger fylkeslag" og "Lokale tildelinger lokallag" i "Årsregnskap etter

disposisjoner” er byttet om (saksframleggets side 1). Dette ble rettet og lagt fram for hovedstyret.

Lars Hovland foreslo at deler av overskuddet fra 2015 ble disponert til å øke tildelingene til fylkesavdelingene. Forslaget falt.

Omforent tilleggsforslag:

Hovedstyret vedtar resultatregnskap og balanse 2015. Hovedstyret vedtar at overskuddet på kr 636 019 disponeres på følgende måte:

- Kr. 518 830 overføres foreningens formålskapital
- Kr. 117 189 overføres foreningens fond i henhold til fondenes vedtekter

Vedtak: Hovedstyret vedtar resultatregnskap og balanse 2015. Hovedstyret vedtar at overskuddet på kr 636 019 disponeres på følgende måte:

- Kr. 518 830 overføres foreningens formålskapital
- Kr. 117 189 overføres foreningens fond i henhold til fondenes vedtekter

Sak 24/16

Årsberetning 2015

Innstilling: Hovedstyret tar Samfunnsviternes årsberetning 2015 til etterretning.

Debatt: Gunn Elisabeth Myhren innledet. Debatt. Sofie Hove Stene foreslo at det legges til en kort, overordnet vurdering fra generalsekretæren av oppfyllelsen av strategisk plan innledningsvis i årsberetningen. Hovedstyret sluttet seg til dette og anbefalte at generalsekretæren innfører dette i beretninger for kommende perioder. Generalsekretærens forslag vedtatt med de endringer som fremkom i møtet.

Vedtak: Hovedstyret tar Samfunnsviternes årsberetning 2015 til etterretning.

Sak 25/16

Samfunnsviternes innspill til humaniorameldingen

Innstilling: Hovedstyret vedtar Samfunnsviternes innspill til Humaniorameldingen.

Debatt: Jorunn Dahl Nordgård innledet. Debatt. Generalsekretærens forslag vedtatt med de endringer som fremkom i møtet. Se vedlegg 1.

Vedtak: Hovedstyret vedtar Samfunnsviternes innspill til Humaniorameldingen.

Sak 26/16

Medlemsundersøkelsen 2016

Innstilling: Hovedstyret tar resultatene fra medlemsundersøkelsen 2016 til etterretning.

Debatt: Gunn Elisabeth Myhren og Elisabeth Østreng innledet. Debatt. Lars Hovland påpekte at det er uheldig at spørsmål knyttet til faktorer som var viktig for å bli medlem i Samfunnsvitene, ikke skiller mellom juridisk bistand og bistand fra tillitsvalgte til lønnsforhandlinger etc. Dette er en svakhet som bør rettes til neste medlemsundersøkelse.

Vedtak: Hovedstyret tar resultatene fra medlemsundersøkelsen 2016 til etterretning.

Sak 27/16

Debatt:

Verv i Akademikerne

Merete Nilsson og Gunn Elisabeth Myhren innledet. Styret diskuterte saken.

Sak 28/16

Innstilling:

Foreningens faglige tilbud

Hovedstyret tar gjennomgangen av foreningens faglige tilbud til orientering.

Debatt:

Jorunn Dahl Nordgård innledet. Debatt.

Vedtak:

Hovedstyret tar gjennomgangen av foreningens faglige tilbud til orientering.

Sak 29/16

Innstilling:

Foreningens samfunnsansvar

Hovedstyret tar gjennomgangen av arbeidet med foreningens samfunnsansvar til orientering.

Debatt:

Lilja Mosesdottir innledet. Debatt.

Vedtak:

Hovedstyret tar gjennomgangen av arbeidet med foreningens samfunnsansvar til orientering.

Sak 30/16

Orienteringssaker

Merete Nilsson orienterte om følgende:

- Valgkomiteen er i gang med samtaler med styrets medlemmer. Nilsson har underrettet valgkomiteen om at hun stiller til valg som leder i foreningen.

Nytt fra Akademikerne:

Merete Nilsson orienterte om følgende:

- Knut Aarbakke har varslet valgkomiteen i Akademikerne om at han ikke stiller til gjenvalg i Akademikerne.
- Informasjon fra styremøtet i Akademikerne 5. april.

Nytt fra foreningen:

Gunn Elisabeth Myhren orienterte om følgende:

- Arendalsuka: Samfunnsviterne har et samarbeidsprosjekt med Tankesmien Agenda om et felles debattmøte på Solsiden Kafe 18. august. Arbeids- og sosialministeren er invitert.
- Gjennomgang av foreningens høringsinnspill til Akademikerne vedr. høring NOU 2016:1 «Arbeidstidsutvalgets innstilling». Innspillet ble ikke sendt ut for godkjenning av hovedstyret, da det anses å være innenfor vedtatte arbeidslivspolitik.

- Det har ikke kommet inn noen forslag til kandidater til Akademikerprisen 2016 fra hovedstyret og fylkesavdelingene. Det vil derfor ikke bli sendt inn nominasjon fra Samfunnsviterne i år.
- Fylkesledermøtet 14.-16. april: Rapporten fra organisasjonsutvalget med hovedstyrets kommentarer er sendt ut til fylkeslederne. Det er satt av god tid i programmet til møter mellom fylkeslederne og mellom fylkeslederne og valgkomiteens leder. Det legges opp til arbeidsgrupper. Det er også planlagt et besøk ved European Trade Union Institute.
- Gjennomgang av program for styreseminar 11.-13. mai. Styret må på dette møtet ta en ny gjennomgang av de sakene styret ser for seg å ta opp på landsmøtet, samt vedta forretningsorden for landsmøtet.

Nytt fra sekretariatet:

- Jorunn Dahl Nordgård har sagt opp sin stilling i sekretariatet, og generalsekretæren har derfor ansatt en ny medarbeider som tiltrer i juni.

Eventuelt

Merete Nilsson

Margot Vågdal

Vidar Anderssen

Frode Svartvatn

Anne Karine Wilson

Marius Knagenhjelm

Sofie Hove Stene

Torill Monstad

Gunn Elisabeth Myhren

Vedlegg 1:

Samfunnsviternes innspill til arbeidet med en melding til Stortinget om humanistisk forskning og utdanning (humaniorameldingen)

Innledende kommentar

Samfunnsviterne vil innledningsvis berømme initiativet som er tatt med egen stortingsmelding for humaniora og ønsker arbeidet velkommen. En grundig og kritisk gjennomgang av humanioras betydning og relevans kan bidra til å løfte fagene, til nytenkning og til å synliggjøre de humanistiske fagenes rolle i samfunnsutvikling, i verdiskaping og som bidragsyter til den samlede norske kunnskapsbasen. Det er viktig å framheve humanioras samfunnsrolle, når stadig flere yrker krever kritisk tenkning, samarbeid, kommunikasjonssevne og forståelse for kulturelle forskjeller.

Stortingsmeldingen er også en anledning til å synliggjøre humanioras mangfold. Samfunnsviterne vil i den sammenheng understreke betydningen av at man i meldingsarbeidet ikke behandler humaniora som én størrelse, men tar hensyn til de ulike fagenes egenart.

Spørsmålet om kvalitet og relevans er viktig for humaniora og for alle andre fagområder. Samfunnsviterne er opptatt av at Kunnskapsdepartementet i meldingsarbeidet definerer relevans bredt og ikke utfra kortsiktige markedsbetraktninger eller snevre bedriftsøkonomiske hensyn. Det er positivt at kunnskapsministeren på innspillskonferansen signaliserte et tilsvarende synspunkt. Her presiserte Røe Isaksen at spørsmålet om nytteverdi ikke handler om å forandre egenart for kortsiktig tilpasning, men å stille spørsmålet: gitt egenarten, hva er bidraget?

Samfunnsviterne vil i det følgende kommentere og gi innspill på de fire områdene som høringsbrevet løfter fram som særlig viktig.

Fagintern relevans

Kunnskapsministeren stilte på innspillskonferansen spørsmål ved hvorvidt kvaliteten i humanistisk forskning er god nok og om den er tilstrekkelig original. I høringsbrevet vises det til at det gjøres både god og fremragende humanistisk forskning i Norge, men også at humanistiske forskere både søker mindre og lykkes dårligere på internasjonale konkurransearenaer.

Om internasjonalisering og kvalitet

Samfunnsviterne vil påpeke at vi ikke deler bekymringen for kvaliteten i norsk humanistisk forskning. Vi tror heller ikke at manglende gjennomslag internasjonalt eller få tilsagn i konkurransen om internasjonale forskningsmidler er eneste indikator her. Evalueringen av forskningsrådsprogrammet *Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger – SAMKUL* har vist at humanistene i stor grad er på banen når det gjelder nasjonale satsninger. Det er stor søkning og stor konkurranse om midlene. I 2015 mottok humaniora og samfunnsvitenskap 279 millioner kroner til 37 prosjekter over FRIPRO-midlene. Dette var på størrelse med fagområdet matematikk, naturvitenskap og teknologi. Økt internasjonalisering er likevel ønskelig, og det er naturlig å forvente at humanistiske forskere retter oppmerksomhet mot *HORISONT 2020*, hvor særlig delprogrammet *Europa i endring* åpner for bidrag fra samfunnsvitenskap og humaniora. Samfunnsviterne er likevel vel så opptatt av at formidlingen av humanistisk forskning styrkes og at kunnskapen forskningen frambringer når ut i samfunnet.

Vi vil samtidig understreke at arbeidet med så vel humaniorameldingen som den pågående evalueringen av humanistisk forskning er en god anledning til å belyse status for humanistisk

forskning i Norge. FoU-statistikken viser at det er ca. 3100 tilsatte innenfor humaniora i Norge. Disse utfører til sammen 1300 FoU-årsverk. Norge investerer om lag 1,8 mrd. kroner til humanistisk forskning hvert år, og totalt sett har fagområdet om lag 27 000 studenter. Dette tilsier at et spørsmål om kvalitet og relevans er høyst legitimt, slik det også er for andre fagområder. Det er viktig at meldingsarbeidet bidrar til å rette oppmerksomhet mot hva forskningsbehovene er og hvor vi trenger mer og ny kunnskap. Midtveisevalueringen av SAMKUL viser at det er nødvendig å ta ytterligere skritt for å tydeliggjøre den humanistiske forskningens samfunnsrelevans og for å forsterke samtidsperspektivet. Blant annet bør forskningen i sterkere grad relateres til aktuelle samfunnsproblemer innenfor eksempelvis velferd, helse, klima og byutvikling. Det påpekes også at man i større grad må dra nytte av humanistenes kompetanse i å se historiske og aktuelle sammenhenger på tvers av fagfelt og sektorer. Det er Samfunnsviterne enig i.

Forskningsmessig fornying

Professor Jill Walker Rettberg ved Universitet i Bergen tar til orde for at det er nødvendig å fokusere på hvordan humanistisk forskning og utdanning kan bidra til at vi forstår vår digitale samtid og fremtid og til at vi kan tenke kritisk og kreativt om det digitale. Samfunnsviterne mener dette er et godt eksempel på nødvendig fagfornyning, og vi tror også at evalueringen av norsk humanistisk forskning vil bidra til å synliggjøre både forskning i verdensklasse og særlig viktige samfunnsbidrag. Det finnes også flere store satsninger som har stor forsknings- og samfunnsmessig betydning, og Samfunnsviterne vil her berømme institusjonene for de initiativene som tas. Eksempelvis har UiT - Norges arktiske universitet etablert det tematisk og tverrfaglige satsningsområdet *Samfunnsutvikling og demokratisering*, og ved Universitet i Oslo startet prosjektet *UiO: Norden* opp i 2016 som et av universitetets tre tematiske satsningsområder. Også dette har en tverrfaglig profil, og målet er at forskergruppene skal bidra i dialogen om strategiske og politiske valg, samfunnsmessige og kulturelle utviklingsmuligheter og gode løsninger for fremtiden. Dette vitner om vilje til nytenkning og om miljøer som er sitt samfunnsansvar bevisst.

Vi mener samtidig at det er viktig å adressere rekruttering og kompetansebygging for videre kunnskapsutvikling. Humanistiske fag er ett av fagområdene der færrest fullfører doktorgraden, og det er store forskjeller mellom institusjoner og institutt når det gjelder hvorvidt kandidatene blir ferdige. Samfunnsviterne er kjent med at flere institusjoner har satt i verk ulike tiltak for å styrke gjennomstrømningen. Det er viktig at dette arbeidet intensiveres og at denne problematikken blir en del av stortingsmeldingen. Tilsvarende bør meldingen om kvalitet i høyere utdanning adressere ulike utfordringer knyttet til gjennomstrømning og fullføring på både bachelor-, master- og doktorgradsnivå for alle utdanninger og fagområder.

Rammevilkårene for humanistisk forskning

Det er også grunn til å påpeke at både samfunnsvitenskapelig og humanistisk forskning oppleves å ha fått trangere kår i Horisont 2020 enn i tidligere rammeprogram i regi av EU. Disse fagområdene har ikke lenger et eget spesifikt program hvor man kan søke om midler. I stedet legges det i økende grad vekt på tverrfaglighet og på å bringe samfunnsvitenskapelige og humanistiske perspektiver inn i mer tradisjonelt naturvitenskapelige eller teknologiske tema (som hav, miljø, teknologi, bærekraft etc.). Dette er tankegodt vi også kjenner fra Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (Meld St 7 (2014-2015)), hvor humaniora omtales i en tverrfaglig mer enn en disiplinlig sammenheng. Det tverrfaglige er viktig, samtidig er det svært beklagelig at humanistisk forskning ikke er viet mer oppmerksomhet som selvstendig fagområde i langtidsplanen. Det er å håpe at humaniorameldingen bidrar til å bøte på dette, blant annet ved å diskutere behovet for forpliktende langtidsinvesteringer innenfor humanistisk forskning, både i og utenfor universitets- og høgskolesektoren. Det er her viktig å understreke at humanistisk forskning og kunnskap har en opplagt egenverdi. Det må ikke kun defineres som en bidragsyter innenfor teknologiske eller naturvitenskapelige forskningsprosjekter. Det vil uansett være slik at tverrfaglig kunnskapsutvikling og problemløsning må bygge på en solid, disiplinlig grunnforskning

som har i seg både historiske, samtidige og framtidige perspektiv og problemstillinger. Det må samtidig anerkjennes at tverrfaglig forskning er ressurskrevende og gir dårligere karrieremuligheter innenfor rammen av relativt sterkt disiplinbaserte tradisjoner. Evaluering av SAMKUL viser at det er nødvendig å stimulere til økt tverrfaglighet, eksempelvis gjennom bruk av nettverksmidler. Samtidig er det behov for bedre integrasjon av kulturdimensjonen i andre store programmer og satsninger i regi av forskningsrådet. Det er viktig at stortingsmeldingen adresserer både de nasjonale og internasjonale rammevilkårene for humanistisk forskning og at man har hensiktsmessig balanse mellom disiplinlig og tverrvitenskapelig forskning som mål.

Behov for arbeidsdeling og sterke fagmiljøer

Kunnskapsdepartementet stiller også spørsmål ved om det i forlengelsen av strukturreformen er behov for nasjonal eller nordisk koordinering av små fag for å sikre tilstrekkelig kvalitet og nødvendig kunnskapsberedskap. Samfunnsviterne mener nordisk samarbeid er viktig, men at en eventuell nordisk koordinering krever en grundig utredning. Det er uansett uklart hva Kunnskapsdepartementet tenker på her. Prinsipielt mener Samfunnsviterne at høyere utdanningsinstitusjoner har et samfunnsansvar når det gjelder å bevare et helhetlig forsknings- og utdanningstilbud innen humaniora og samfunnsvitenskap, basert på samfunnets langsiktige kunnskapsbehov. Det nasjonale hovedansvaret for å ivareta bredden i humanistiske fag bør ligge til universitetene. Samtidig er det viktig å se nærmere på muligheter for nasjonal koordinering og spesialisering, slik blant annet strukturreformen åpner for. Samarbeid, arbeidsdeling og differensiering må vurderes som alternativ til nedbygging eller nedlegging av fag og forskningsområder. En må vurdere det nasjonale kunnskapsbehovet framfor å risikere at tung faglig kompetanse forsvinner fra norsk akademia, og en hensiktsmessig arbeidsdeling på tvers av institusjonene i sektoren vil kunne bidra til sterke fag- og forskningsmiljøer innen humaniora. Samfunnsviterne mener det er fordeler med en viss minstestørrelse for et fagmiljø, og vi er positive til sammenslåing av fagmiljøer og institusjoner for å fremme eksellens i utdanning og forskning og for å bygge kapasitet for tverrfaglighet innenfor og på tvers av humaniora som fagområde.

Samfunnsrelevans

Kunnskapsdepartementet stiller i høringsbrevet spørsmål ved om humaniora er tilstrekkelig samfunnsrelevant eller om relevansen er synlig nok. Det fremheves som regjeringens mål at forskere og nyutdannede kandidater i humaniora skal bidra bedre til Norges innsats for å møte store samfunnsutfordringer knyttet til blant annet migrasjon, mangfold, fler-religiøsitet, helse, velferd, skole, klima og miljø. Vi trenger språk- og kulturkunnskap i møte med fremvoksende økonomier, og ny teknologi krever god etisk beredskap, heter det.

Opplagt betydning, behov for fornying og samarbeid

Samfunnsviterne er enige i at behovet for humanistisk kompetanse er stort og voksende. Humaniora er en essensiell del av samfunnets kunnskapsberedskap. Jo mer vi utfordres av endringer i næringsstruktur, teknologisk utvikling, segmentering, klimaendringer, ressursmangel og konflikteskalering, desto viktigere er det at langsiktige samfunnshensyn, menneskelige behov og grunnleggende verdier styrer valg og prioriteringer og ligger som premisser for utviklingen. Vi trenger mangfold for å skape teknologi som er bra for oss mennesker, i stedet for å la teknologien styre oss. Vi trenger mennesker med mange forskjellige bakgrunner, og vi trenger mennesker som forstår hvordan teknologi, kultur og samfunn henger sammen og påvirker hverandre. Relevansen er udiskutabel, men må synliggjøres bedre. Det er nødvendig å legge til rette for nye koplinger mellom fagområder og fagtradisjoner og å bygge videre på de erfaringer som her allerede finnes.

Produktivitetskommisjonen fremhever i sin sluttrapport kunnskapens betydning for omstilling og framtidig vekst og støtter bruk av insentiver for økt tverrfaglighet i forskningen. Kommisjonen trekker også fram behovet for økt samarbeid på tvers av sektorer og organisasjonsheter, men den diskuterer i liten grad tverrfaglig samarbeid i utvikling av

tjenester, næringer og oppgaveløsning. Det er en svakhet. Samarbeid på tvers av ulike fagområder er en vesentlig kilde for produktivtetsvekst, styrket konkurranseevne og innovasjon. I følge Harvard Business Review vil samarbeid bli drivkraften til produktivtetsgevinster. Bak nye produkter og tjenester ligger ikke bare teknologi og teknisk kompetanse, men også kunnskap om arbeidsprosesser, holdninger og atferd. Vi vet at dagens komplekse samfunnsutfordringer krever en flerfaglig tilnærming.

Fagmiljøene i front

Samfunnsviterne er opptatt av institusjonenes akademiske frihet og fagmiljøenes ansvar for forskning, utdanning og formidling av høy kvalitet. Det må forventes at fagmiljøene tilbyr utdanninger som følger fagutvikling og forskningsfront og at de evner å sette det enkeltes fags kunnskapsgrunnlag inn i større samfunnsmessig kontekst. Det vil bidra til å synliggjøre den relevansen et studium har for studentene selv og for samfunnet rundt. Det er også nødvendig at helt sentrale trekk i samtiden integreres som en naturlig del av utdanningen og i forskningen, f.eks. digital litteratur, digital kunst eller teknologihistorie (jf. *Fremtidens nyskaper*, Bergens tidende 28. februar 2016). At fagmiljøene viser evne til nytenkning rundt de humanistiske fagenes innhold vil ha stor betydning for samfunnsrelevansen. Vi vil i denne sammenheng trekke fram de initiativene som er tatt ved det humanistiske fakultetet i Bergen. Der har miljøet startet opp en full gjennomgang og revisjon av hele sin studieportefølje. Et viktig mål er å bedre utnytte fakultetets faglige bredde, skape større fleksibilitet og arbeide for flere større tverrfaglige studieprogrammer som er fremtidsrettet og har høy kvalitet (jf. HF 2018 Prosjekt studieprogramportefølje).

Samfunnsviterne mener noe av grunnlaget for tverrfaglighet og flerfaglig problemløsning i arbeidslivet må legges i utdanningene, både gjennom mulighet for nye fagkombinasjoner og ved at eksempelvis teknologi blir en del av fagenes kjernekompetanse. En slik fagutvikling må kunne skje samtidig som en tar hensyn til et fags egenart, epistemologi og vitenskapelige kunnskapsgrunnlag. Vi vet at det er mange faglige og administrative utfordringer knyttet til tverrfaglige studieprogrammer både innenfor og mellom fakulteter. Det krever vilje og samarbeid mellom fagmiljøene og evne til nytenkning og fleksibilitet. Samfunnsviterne mener både humaniorameldingen og meldingen om kvalitet i høyere utdanning bør belyse muligheter og utfordringer knyttet til mer tverrfaglighet. Samtidig vil vi understreke betydningen av at det er fagmiljøene og institusjonene selv som må lede an i prosesser knyttet til fagutvikling og endring.

Utnytt potensialet i kulturnæringen

Høringsbrevet tar også opp at humaniora kan brukes mer offensivt i verdiskapning basert på kunst og kulturarv, reiseliv og opplevelsesnæring. Samfunnsviterne vil i den sammenheng særlig trekke fram rapporten *Kulturell og kreativ næring*, utgitt av Innovasjon Norge. Den viser at kulturnæringen er en viktig del av norsk økonomi og en bransje for fremtiden. I følge SSB var omsetningen i kulturnæringen 84 milliarder kroner i 2013 (offentlige selskap unntatt), og nærmere 79 000 personer hadde kulturnæringen som sin hovedjobb i 2014. I rapporten fra Innovasjon Norge påpekes at kulturell og kreativ næring har mange viktige kjennetegn som skiller den fra øvrige næringer og som gjør at den er en fremtidsnæring. Den er profileringssterk, kunnskapsbasert, tidlig digitalisert, bærekraftig og grønn, meningsbærende for skapere og publikum, og den bidrar til offentlighetens infrastruktur, demokrati og yringsmangfold. I tillegg er den ung og urban. I rapporten trekkes kulturnæringen fram som viktig bidragsyter til den kreativitet som er nødvendig når Norges omstillingsbehov krever fremvekst av nye næringer. Potensialet er der, men Norge klarer ikke å utnytte tverrsektorielle innovasjon mellom kreativ næring og øvrig næringsliv, heter det. Det påpekes videre at Norge har et vellykket og pengesterkt virkemiddelapparat, men at det er behov for et innovasjonssystem som tar nok risiko og at det er behov for økt forretningskompetanse, risikokapital og oppfølging over tid. I tillegg er det nødvendig at det satses på kunst og kultur tidlig i læringsprosessen. Samfunnsviterne deler mange av de perspektivene som trekkes

opp i rapporten, og mener humaniorameldingen må ha som mål å tydeliggjøre og legge til rette for kulturnæringen som en fremtidsnæring.

Arbeidslivsrelevans

I Kunnskapsdepartementets høringsbrev stilles spørsmål ved hvordan humanistisk utdanning kan få økt kvalitet og relevans for arbeidslivet. Samfunnsviterne vil her påpeke at det ikke nødvendigvis er gitt at verken kvaliteten eller relevansen er spesielt lav. Som for andre fagområder er det riktiger å si at kvaliteten i for stor grad varierer på tvers av læresteder og fag og at det samme vil kunne gjelde opplevelse av relevansen (jf. bl.a. Tilstandsrapporten for høyere utdanning og Studiebarometeret). Som påpekt innledningsvis avhenger det siste også av hva vi forstår med relevans og hvor smalt eller bredt det defineres. Samfunnsviterne mener det må stilles høye krav til kvalitet og relevans for all høyere utdanning, og det er helt vesentlig at en egen melding om humaniora ikke fører til at samme fagområde vies mindre oppmerksomhet i stortingsmeldingen om kvalitet i høyere utdanning. Vi er derfor glade for Kunnskapsdepartementets signaler om at disse to meldingene skal sees i nær sammenheng.

Stort behov for humanister

Framskrivninger av fremtidens kompetansebehov kan tyde på at tilbudet av humanister vil overstige etterspørselen i årene framover (jf. bl.a. SSB 2014/31). Samfunnsviterne mener slike framskrivninger må brukes med varsomhet og at de er et lite egnet verktøy for en streng dimensjonering av sektoren. Framskrivninger baseres seg ofte på en lineær utvikling og tar ikke høyde for uforutsette konjunktursvingninger eller raske skifter. Arbeidsmarkedet vil alltid være i endring, og ingen kan nøyaktig forutsi hva morgendagens kompetansebehov vil være. Studier viser at samfunnsvitenskap og humaniora har vist seg som en lite konjunkturutsatt kompetanse som gir kandidatene høy grad av tilpasningsdyktighet i arbeidslivet. Tilsvarende indikerer til nå lave ledighetstall for våre grupper at det er et misforhold mellom oppfatningen av lav arbeidslivsrelevans for humanister og hva som er det reelle bildet (Støren og Wiers-Jenssen, NIFU 2014). Produktivitetskommissjonen er blant de som har påpekt et misforhold mellom ungdoms utdanningsvalg og arbeidslivets behov. For mange velger humanistiske og samfunnsvitenskapelig fag, for få realfag og teknologi. Parallellene til tilsvarende kommisjon i Danmark er mange, og dennes konklusjoner har medført at en rekke humanistiske fag nå legges ned ved universitetene. Samfunnsviterne vil i den sammenheng påpeke at arbeidsmarkedet for danske humanister har vært langt strammere enn for norske, og vi vil samtidig understreke at vi imøteser kunnskapsminister Røe Isaksens signaler om at tilsvarende kutt ikke er aktuell politikk i Norge.

I rapporten «Computerization and the Future of Jobs in Norway» har forskere analysert hvordan digitalisering vil påvirke ulike yrker i Norge fram til 2035. Forskerne konkluderer med at en tredjedel av den norske sysselsettingen i stor grad vil bli utsatt for automatisering. De mest utsatte yrkene er de som i minst grad trenger sosial intelligens, kreativitet og samarbeidsevne for å utføres. I tillegg krever dagens komplekse samfunnsutfordringer, som klimaendringer, flyktningstrømmen og aldring, samarbeid og samhandling tvers av sektorer, organisasjonsenheter og fagfelt. I slikt samarbeid er humanistenes kompetanse vesentlig, blant annet for å forstå holdninger og sosiale relasjoner.

Kompetanse og relevans må synliggjøres

Våre innledende kommentarer på dette punktet betyr ikke at vi mener spørsmålet om humanistisk utdannings arbeidslivsrelevans ikke er viktig å stille. Som det framgår av våre innspill under samfunnsrelevans, må humanistiske fag i likhet med andre fagområder følge og bidra til fagutvikling og forskningsfront. Samfunnsviterne mener stortingsmeldingen må ha som et overordnet mål å bidra til at betydning av humanistisk kompetanse og dens relevans for arbeidslivet synliggjøres langt bedre enn i dag. Dette er ansvar flere må dele. Vi vil her framheve NHO som ambassadør for et språkfag som tysk og for betydning av språkkompetanse i et stadig mer globalisert næringsliv. Tyskfaget har i lang tid slitt med

rekruttering av elever og studenter. Den trenden kan nå se ut til å snu, noe som illustrerer betydningen av at sentrale aktører bidrar til å nyansere og vise bredden i arbeidslivets behov. Samfunnsviterne mener kommende studenter må være godt informert om både studietilbud og fremtidige jobbutsikter, men også gjøres bevisst at arbeidslivets behov er i stadig endring. Dette krever blant annet en godt orientert og skolert rådgivningstjeneste i videregående opplæring.

Tettere samarbeid akademia og arbeidsliv

Tilsvarende mener vi det er nødvendig med et tettere samarbeid mellom universitets- og høgskolesektoren og arbeidslivet. Rapporten *Arbeidslivsrelevans i høyere utdanning* (NOKUT 2015) tyder på at det her fortsatt er et stort potensiale. Det meste av samarbeidet med arbeidslivet foregår på fag- og programnivå, og mest i profesjonsutdanningene. På nasjonalt og institusjonelt nivå er det få sentrale styringsgrep for å styrke samarbeidet, og det er få incentiver for å stimulere aktivitetene. Etablering av *Råd for samarbeid med arbeidslivet* (RSA) ved alle universiteter og høgskoler var et sentralt tiltak som fulgte av stortingsmeldingen Utdanningslinja (2008-2009). Rådene er evaluert i nevnte rapport, og mye tyder på at disse enda ikke har etablert seg som drivkrefter for økt arbeidslivskontakt og samarbeid og at de ikke viser noen innflytelse på studietilbudene. NOKUTs rapport utgjør et viktig kunnskapsgrunnlag, men inngår ikke i de dokumentene og/eller prosessene Kunnskapsdepartementet har fremhevet som særlig sentrale i arbeidet med humaniorameldingen. Det bør den være.

I NOKUT-rapporten foreslås en rekke tiltak som Samfunnsviterne mener bør vurderes i arbeidet med både humaniorameldingen og kvalitetsmeldingen når det gjelder arbeidslivsrelevans. Blant annet fremheves økt arbeidslivskontakt for studenter i løpet av utdanningen, og det oppfordres til økt innsats på tiltak som synes å gi gode resultater på dette området. En studie gjennomført av NIFU som undersøker masterstudenters utbytte av samarbeid med private og offentlig aktører under studietiden, viser at det særlig er studenter innen humaniora som oppgir at de har nytte av samarbeidet (jf. Aftenposten mars 2015). Samarbeidet er positivt for studiemotivasjon og studiegjennomføring, og studien viser også at effektene på jobbmulighetene etter endte studier er størst i humaniora, samfunnsfag og jus. Stortingsmeldingen Utdanningslinja (2008-2009) trakk fram flere eksempler på samarbeid med arbeidslivet innenfor humaniora (eksempelvis *Humanister i praksis* ved UiO). Tilsvarende prosjekt ved NTNU har som mål at både studenter og arbeidsliv får mer kunnskap om hvordan humanistisk kompetanse kan nyttiggjøres. Blant ferdigutdannede kandidater på mastergradsnivå er humanister likevel de som i minst har hatt prosjektsamarbeid i yrkeslivet under studiet. Samfunnsviterne mener humaniorameldingen bør trekke på de gode erfaringene som er gjort på dette området og vurdere hvordan og med hvilke incentiver innsatsen kan forsterkes.

Inntakskrav ikke lik relevans

I høringsbrevet heter det at vi ikke har humanistiske utdanningstilbud med tilsvarende inntakskrav og kanskje heller ikke samme læringstrykk som de mest krevende fagene på andre områder. Samfunnsviterne stiller seg spørrende til den koplingen som her tilsynelatende gjøres mellom inntakskrav og arbeidslivsrelevans. Samfunnsviterne mener krav til kvalitet, relevans og læringstrykk må gjelde for alle studier, uavhengig av inntakskrav. Samfunnsviterne mener generelt at det ikke er behov for adgangsbegrensning til humanistiske utdanninger ut over de begrensningene markedet naturlig utøver i dag. Erfaringer fra innføring av strengere opptakskrav til lærerutdanningen i 2005 viser at høyere inntakskrav i seg selv ikke fører til høyere kvalitet på kandidatene som utdannes (With og Mastekaasa 2014). Tilsvarende er det ingen opplagt sammenheng mellom inntakskrav til et studium og dets relevans for arbeidslivet. Dersom det skal kreves spesifikke forkunnskaper utover generell studiekompetanse, må det vurderes for det enkelte studietilbud og komme på initiativ fra fagmiljøene selv.

Bidrag til skole og lærerutdanning

Opplæringslovens formålsparagraf og læreplanverkets generelle del fastslår humanioras opplagte plass i skolen – både med tanke på skolens brede samfunnsmandat og for mer konkrete kompetansemål i flere av skolefagene. Det verdimeslige, kulturelle og kunnskapsmessige grunnlaget for grunnskolen og videregående opplæring framgår eksplisitt av generell del og synliggjør betydningen av humanistiske perspektiver og fag.

Humaniora og Ludvigsen-utvalget

På innspillskonferansen i januar ble det stilt spørsmål ved om humanioras bidrag til skole og lærerutdanning i tilstrekkelig grad var satt i system. Samfunnsviterne vil i den sammenheng vise til Ludvigsen-utvalgets innstilling *NOU 2015:8 Fremtidens skole. Fornyelse av fag og kompetanser*. Utvalget legger til grunn et bredt kompetansebegrep som er i tråd med formålsparagrafen og som omfatter skolens dannelses- og kvalifiseringsoppdrag. Samfunnsviterne mener Ludvigsen-utvalget gjennom sine forslag legger grunnlag for at skolen kan ruste elevene til å møte en samtid og framtid med høy endringstakt, stor kompleksitet og stort mangfold. Samfunnsviterne har tidligere uttrykt støtte til det brede kompetansebegrepet utvalget legger til grunn og vært positive til utvalgets fremheving av så vel læringsmiljø som verdigrunnlag og demokrati. Det samme gjelder utvalgets forslag til at fagfornyelse skal skje innenfor rammen av fagområder og ikke enkeltfag. Dette åpner for et helhetlig perspektiv på kompetansemål og for en styrking av flerfaglige emner som eksempelvis det flerkulturelle samfunnet og bærekraftig utvikling. Dette, i tillegg til utvalgets vektlegging av praktiske og estetiske fag, åpner for nytenkning, systematisering og revitalisering av humanioras plass i skolen. Samfunnsviterne er derfor opptatt av at Kunnskapsdepartementet ser arbeidet med humaniorameldingen i nær sammenheng med videre oppfølging av Ludvigsen-utvalgets innstilling.

Læreryrke og lærerutdanning

I høringsbrevet vises det til at både læreryrket og rollen som lærerutdanner må være en relevant karrierevei for gode humanister og at de humanistiske fagene må sørge for at kandidatene de utdanner, er relevante for skolen og i lærerutdanningene. Det er vi enig i. Samtidig vil Samfunnsviterne understreke at det er og skal være et skille mellom klassiske universitetsfag og profesjonsrettede fag, eksempelvis mellom historie som disiplin/vitenskapsfag og historie som skolefag. Studenter som følger en integrert lærerutdanning må kunne forvente at fagene er nært knyttet til et fremtidig virke som lærer og at de er skolerelevante i sitt innhold. Det er et ansvar for lærerutdanningsmiljøene. Arbeidet med utforming av nye femårige grunnskolelærerutdanninger pågår nå for fullt. Det gir anledning til å se hvordan humanistiske fag og perspektiver er og bør integreres i utdanningen.

Det er samtidig viktig å minne om at studenter som tar disiplinstudier ikke nødvendigvis har læreryrket som mål og at de kan ha andre forventninger til faget – selv om en del velger praktisk-pedagogisk utdanning som påbygging for å kvalifisere seg til nettopp læreryrket. Samfunnsviterne mener at så vel humanistiske som samfunnsvitenskapelige fag må sikres en fortsatt sterk og tydelig profil som klassiske universitetsfag. Det må være krav om høy kvalitet og høy grad av relevans, men da relevans i en bredere samfunnsmessig kontekst. Disiplinfagenes innhold må nødvendigvis utformes med utgangspunkt i fagenes egenart og kjernekunnskap. Dermed er det også grenser for i hvor stor grad faget kan innrettes mot skolens behov.

Avsluttende kommentar

Samfunnsviterne vil avslutningsvis framheve betydningen av humanistisk utdanning og forskning i samfunnet og for samfunnsutviklingen. Vi har i vårt høringsinnspill trukket fram en rekke eksempler på at behovet for humanistisk kompetanse med stor sannsynlighet vil øke i årene framover. Samtidig er det nødvendig å synliggjøre relevansen bedre. I arbeidet med å videreutvikle humaniora må målet være å både bevare og utfordre fag og fagtradisjoner.

Fornyng er nødvendig, men må skje på bakgrunn av en kontinuerlig fag- og kunnskapsutvikling som evner å ivareta egenart og samtidig ser fagområdet i en samtids- og fremtidskontekst. Det er nødvendig å tenke nytt og å tenke tverrfaglig, både i akademia og i samfunns- og arbeidsliv. Samfunnsviterne håper humaniorameldingen vil bli et viktig bidrag til dette.

Med vennlig hilsen

Gunn Elisabeth Myhren

Generalsekretær
Samfunnsviterne